

Lapin Kansa 19.4.2006

Vain oikeudenkäynti tuo selvyuden

Lapin Kansassa 5.4.06 oli uutisoitu tutkija Juha Joonan käsityksiä Lapin maanomistuskysymyksestä. Tutkijoiden, saamelaiskäräjien tai oikeusministeriön kahden hengen työryhmän käsitykset eivät kuitenkaan ratkaise puoleen eikä toiseen Ylä-Lapin maa-oikeuskiistaa: Siihen tarvitaan tuomioistuimen päätös.

Saamelaiskäräjät on tähän mennessä sivuuttanut Joonan tutkimuksessa esittämiä historiallisia faktoja ja lähtenyt keinotekoisesti siirtämään vanhimman asutuksen lappalaisten historialliset oikeudet Norjasta ja Ruotsista 1800-luvun aikana Suomeen muuttaneiden porolappalaisten jälkeläisille. Näin on tehty siitäkin huolimatta vaikkei arkistoista löydykään tätä tukevaa faktaa. Käytännössä tämä merkitsisi samalla niiden saamelaisten ja lappalaisten syrjäyttämistä, jotka perustivat oikeuksien turvaksi uudistiloja veromaillensa vuosina 1695–1877.

Kysymys kuuluukin, voidaanko Suomeen siirtolaisina muuttaneiden porolappalaisten jälkeläisille antaa poliittisin perustein sellaisia oikeuksia, joita heidän esi-isänsä eivät ole koskaan täällä ennestään omistaneet? Eikö normaalisti oikeusvaltioperiaatteen mukaan toimita niin, että jos esitetään kiistanalaisia väitteitä, saatetaan ne tuomioistuimen ratkaistavaksi? Näin saataisiin viimeinkin selvyys siihen, että löytyykö tällaisiin väitteisiin ja vaateisiin laillisia perusteita.

Mikäli joku väittää, että näille Suomeen tulijoille olisi muodostunut omistusoikeus, on hän velvollinen näyttämään saantonsa asiakirjoin tuomioistuimessa toteen. Tuomioistuinkäsittelyä varten meillä on poikkeuksellisten laaja ja yksityiskohtainen ja runsas oikeushistoriallinen asiakirja-aineisto, jonka perusteella voidaan suoraan perintökaarta noudattaen todentaa luotettavasti nykyisetkin oikeudenomistajat. Kärjäkirjat ja systemaattiset veroluettelot alkavat vuodesta 1638, ja liittävät tuomiot oikeushenkilöihin muodostaen siten ainoat lähteet, joista elinkeinoelämän ja oikeuksien kehitystä voidaan seurata luotettavasti tähän päivään asti.

Saamelaiskäräjien väitteissä keskeinen on lapinkylän yhteissomistus, jonka se katsoo sen oman tutkimuksensa mukaan kuuluvan saamelaisille kollektiivisesti. Saamelaiskäräjät on lähtenyt faktojen puuttuessa siitä, että asiaa ei saa ratkaista tuomioistuimessa, vaan vaatii poliittista päätöstä. Kun kerran on esitetty kaksi täysin toisistaan poikkeavaa näkökulmaa, on syntynyt selkeä juridisoikeudellinen kiista omaisuudesta, joka nauttii perustuslain mukaista omaisuuden suojaa. Voidaankin kysyä jääkö meillä oikeusvaltiossa muuta mahdollisuutta kuin saattaa kiista meidän oikeusjärjestyksen mukaan tuomioistuimen ratkaistavaksi?

Eduskunnalla ei käsittääkseni ole kuitenkaan sellaista valtaa, että se voisi päättää muille kuin saamelaisille kuuluvasta perustuslainsuojaa nauttivasta omaisuudesta. Joten kyseessä on siis selkeä omaisuuteen kohdistuvasta

intressiristiriidasta, jonka ratkaisu kuulu selkeästi tuomioistuinlaitoksen toimivaltaan. Lapin alueelta on säilynyt tuomiokirjoja ja oikeuskäytännöstä on mahdollista saada varsin täyteläinen kuva.

Oikeustapausten yksityiskohtaisella tarkastelulla voidaan osoittaa, että oikeustapaukset ovat koskeneet pääosin sen väestöä keskinäisiä riitoja, joka on täällä satoja vuosia ennen kuin Ruotsista ja Norjasta 1800-luvun jälkimmäisellä puoliskolla muuttaneet porolappalaiset tänne asettuivat. Tuomioistuinkäsittelyssä joudutaan käymään erilaiset dokumentit läpi nide niteeltä, ainoatakaan vuotta ja tapaista yli hyppäämättä. Ja samalla selviää saamelaiskäräjien faktojen todistusvoima. Näiden faktojen ymmärtäminen on vielä välttämättömämpää Lapin alkuperäisen väestön lappalaisten kannalta.

Toisin kuin muualta, Suomessa Lapista on myös säilynyt tuomiokirjoja 1500-luvulta ja 1600-luvun alusta lähtien. Kun niitä oikeudessa käytetään, voidaan lukuisissa kohdissa yksilötasolla samaistaa verokirjoissa mainittuja lappalaisia tuomiokirjoissa esiintyviin. Näin tuomioistuin saa varmaa ja luotettavaa tietoa ratkaisujensa tueksi. Tuomioistuin saa myös prosessin kuluessa tietoa siitä, että oliko tilan perustaneen lappalaisen ja tilattoman lappalaisen välinen ero sittenkään niin suuri kuin väitetään. Tuomioistuin voi myös arvioida todistajina kuultavia saamelaiskäräjien ja oikeusministeriön edustajia siitä missä määrin heidän esittämät faktat ovat paikkansa pitäviä. Tuomioistuinkäsittelyssä saadaan myös selvyttä siitä, olivatko lapinkylät maat yhteismaita vai yksityisomistuksessa olevia maita? Joten historiallisilla selvityksillä ei tätä kiistanalaista maanomistuskysymystä ratkaista, vaan tuomioistuimen päätöksellä.

Jouni Kitti
Pitkäaikainen
saamelaisparlamentaarikko